

Hoe oordeelt een Lutheran, een Calvinist en een Roomsche over Calvin?

Dr Erwin Preuschen¹⁾ zegt: „Hij was een man van hard en scherp karakter, tot heerschen geboren, maar niet uit heerschezucht. Als Gods eer op het spel stond, was hij onverbiddelijk tot in het wrede toe. In 5 jaar tijds werden op de 20.000 inwoners er 76 verbannen en 58 ter dood veroordeeld, al rustte in lang niet alle gevallen de schuld op hem. Het proces-Servet heeft hij „verursacht und beschleunigt“.”

De Calvinisten van Kooy en Prof. Diepenhorst zetten Servets veroordeeling op rekening van den Staat, volgens de in 1844 openbaar gemaakte processtukken, terwijl Penning in zijn „Leven van Calvin“ beweert, dat al het water van het Lac Léman Calvijn's schuld in deze niet kan afwaschen.

De Roomsche geschiedschrijver Bartels²⁾ vertelt, dat Calvijn iedere tegenspraak straffe met kerker, verbanning of dood. Dat hij Jacobus Gruet aan den beul heeft overgeleverd en Servet op den brandstapel heeft gebracht. Dat hij op 16.000 inwoners in 4 jaar tijds er 76 heeft verbannen en 58 heeft gedood. Dat hij het kiksysteem toepaste en alle persoonlijke vrijheid aan banden legde. Zelfs beweert hij, dat zijn leer zulk een droefgeestigen stempel op zijn volgelingen heeft gedrukt, dat zij aan het gelaat een sombere uitdrukking heeft gegeven, en als reactie op zijn systeem zich een ontzettende verwildering en zedenbederf heeft geopenbaard.

Nolet, die m.i. een veel hooger en objectiever standpunt inneemt als R.-Katholiek³⁾, vertelt, dat Servet op aandringen van Calvijn werd verbrand. En hij voegt er aan toe: Afgezien van de vraag of de persoonlijke motieven van Calvijn bij zijn optreden tegen Servet wel zuiver waren, is de moeilijkheid van het geval, zooals steeds bij de gedragingen van Calvijn, deze: Waar had de man zijn zending vandaan?

Als ge nu objectief dit alles hebt gelezen, gaat ge toch even zitten en zegt: Maar wie heeft nu gelijk? Wat is nu de werkelijkheid geweest?

En wie onbevooroordeeld is, antwoordt: Allen zochten de waarheid weer te geven. Maar de fel-Roomsche als Bakker (type Canite Tuba) demonstreert duidelijk de haat tegen Calvijn en zijn leer. De gematigde Roomsche als Nolet (type De Boer) somt niet op Calvijn's „chronique scandaleuse“, maar zegt: Waar is het bewijs van Calvijn's goddelijke zending? De Lutheran maakt het niet zoo bont als de Roomsche, maar laat u toch even voelen, dat er heel wat aan dien Calvijn mankeerde. Leest ge echter bij hem over Luther, dan zegt ge: Wel, was dat nu een heilige, ja of neen?

De Calvinist daarentegen zal geen poging nalaten om Calvijn van alle smetten te zuiveren.

Zoo is dan de objectiviteit zoek. En daaraan ontkenen we nimmer.

Canite Tuba allerminst. Hij immers gaat van het standpunt uit, dat wat de Kerk heeft gedaan, zij dat deed als onfeilbaar en door Gods Geest geleid. Dies moet al wat kerkelijk gesanctionneerd is, goed zijn geweest. Dan krijgt men toch een scheef beeld.

En daarom staan wij als gereformeerden hier objectiever en sterker. Wij toch appelleeren alle daden — dus ook de historische — aan het Woord Gods. Evenmin als Rome mogen we ons laten verblinden door hartstocht en steeds moeten wij elke gedraging, ieder feit, toetsen aan de normen door God in Zijn Woord gelegd. Bij Rome wordt het al overkoepeld door de Kerk. Bij ons ligt alles onder de klem van het Woord.

En zoo is het ook met de martelarenkwestie. Rome begint met te zeggen, dat op de Kerk de plicht rust — en zij daarom ook het recht heeft — de waarheid aan de wereld voor te houden en met al de haar ten dienste staande middelen ongeschonden te bewaren. De Kerk kreeg een bondgenoot in den christelijken staat, die haar in heur strijd met zijn machtigen arm terzijde stond. Ketterij werd een misdaad, die door de wet werd gestraft. Zodoende werden de hardnekkigen tenslotte aan den wereldlijken rechter overgeleverd.⁴⁾

Het blijkt duidelijk, dat Rome dit standpunt niet heeft laten varen.

Op mijn vraag of Rome dit heeft gedaan, is Fr. Rombouts het antwoord schuldig gebleven. Laten nu de heeren Lingbeek en Kersten niet juichen, want in dit opzicht kunnen zij Rome de hand geven. Alle drie houden zij vast aan het recht en de roeping van den Staat tot handhaving van de ware leer, als de kerk zijn hulp nodig heeft.

Voorts moeten we — of aan onze zijde, of aan die van Rome — constateeren een ergerlijk ge-goochel met getallen.

Als Bartels beweert, dat de Spaansche inquisitie in 15 jaar slechts 2000 personen heeft laten ombrengen; als dezelfde zegt, dat de Geuzen en de

Revolutie samen een veel grooter aantal Roomschen hebben vermoord; als hij daarna verkondigt, dat diezelfde Watergeuzen allerlei wrede heden hebben bedreven — 184 geestelijken hebben gemarteld, in Vlissingen 1300 katholieken hebben gehangen, en nog veel meer dan 1300 hebben verdrinken, dat de troepen van Lodewijk en Willem gruwel op gruwel hebben bedreven... dan zwijgt hij doodkalm over de duizenden, die volgens de Protestantsche geschiedschrijvers door de Roomschen zijn vermoord en gemarteld.⁵⁾ Willem van Oranje heeft dan ook wel gelogen als hij spreekt van 50.000 slachtoffers onder Karel V. Brandt fantaseert zeker als hij de gruwelen van 1568 mededeelt. Als Protestantsche schrijvers zeggen, dat naar zeer matige schatting 28.000 Hugenoten in 1572 zijn vermoord. Dat voordien 50.000 Fransche hervormden voor de goede zaak het leven lieten. Als Groen mededeelt, dat Alva 18.000 Nederlanders gerechtelijk liet vervolgen en dooden. Als we lezen van de vervolgingen in Oostenrijk, Engeland en Duitschland, waarbij onze geschiedschrijvers gewagen van duizenden en duizenden. Is dat dan fantasie? Zijn dat bakerpraatjes? Fabeltjes? Kom, kom. Als we nu de heiligenverhalen eens voor een goed deel naar dat rijk verwezen, zouden we waarschijnlijk dicht bij de waarheid zijn.

Een van beiden is toch zóó: Of de Roomsche schrijvers hebben het mis, of wij.

Maar ik vraag me af — nog eens: Is het nu tijd daarover te gaan ruziën?

Laat ons eerlijk zijn: Schande en zonde is het van de Protestanten geweest, Roomschen te hebben gemarteld, zij het in Ierland of Nederland.

Maar evenzeer was het dat van de gruwelen van Inquisitie en priesters in het verleden. Zou een objectief onderzoek niet tot een gansch andere uitkomst leiden, dan waartoe nu Fr. Rombouts en C. T. komen?

En wat tenslotte de waardeering der martelaren betreft: Wat is toch het essentiële verschil tusschen de Gorkumsche martelaren en Jan de Bakker, H. Voes, J. v. Essen, Wendelmoet Claesd. en zoovele anderen?

Het is maar de vraag of zij de Liefde hebben gekend waarvan 1 Cor. 13 spreekt. Volgens Gods Woord zullen zoowel Pieck als Voes wandelen in de witte kleederen, als zij voor hun sterven geweten hebben, dat zij die kleederen gewassen hebben in het bloed des Lams. Wij hebben dies geen canonisatie en heiligerklaring nodig. De Bijbel kent die niet.

Maar als Fr. Rombouts c.s. op het standpunt blijven staan, dat de Kerk niet dwalen kan, dat zij slechts de onbevleete op aarde is⁶⁾, ja dan is er met elkaar niet te praten. Wij erkennen, dat de kerkelijke daad appellabel is aan het Woord Gods, ook al houden we er aan vast de meest zuivere openbaring van het lichaam van Christus te zijn.

Maar bij Rome knecht de Kerk het Woord.

En zoo lang het dat doet, blijft er de verwringing van de geschiedbeschrijving en loopt het aldus zoeken naar de waarheid uit op het geven der onwerkelijkheid.

Moge echter de natuur boven de leer gaan. Gelukkig, dat ook bij Rome de mildere geest gevonden wordt.

Efraim benauwe Juda niet meer, maar vlieg den Filistijn, den heiden bij uitnemendheid, op den schouder.

Opdat er een gebaande weg kome voor het overblijfsel des volks.

Noordwijk aan Zee.

J. E. KOK.

5) Idem, pag. 227, 228.

6) Idem, Aanhangsel, 54.

UIT DE HISTORIE

De „Haagsche vrienden“ en de Afscheiding.

IV.

Treffend blijkt uit Capadose's correspondentie met Da Costa, hoe gaarne de mannen van het Réveil de berooiden helpen en elkander daarbij steunen, en dan blijven ook niet achter de eenvoudigen, die straks zich zullen afscheiden. Een verarmde dame beveelt hij Da Costa aan; „hij had haar nog een troostwoord mogen toevoegen en een kleine bijdrage geven, terwijl hij zelf haar niet konnende vergezellen, adresseerde aan den braven Nieuwenhuis, die haar als een lieve broeder in huis opnam en bij den een en ander rond mocht gaan, ook bij Hogendorp, die haar zeer in gunste nam, haar ook een bijdrage gaf en zelfs 's avonds laat nog met een vijftig gulden, bij anderen ingezameld, zich bij haar vervoegde.“

Groen schijnt zich in dezen tijd nog wat afzijdig gehouden te hebben van Capadose. Opmerkelijk is ook, dat Capadose Da Costa er opmerkzaam op maakt, dat Groen opzettelijk in de „Nederlandsche Gedachten“ zweeg van wat door de beide

vrienden in de beide laatste jaren van de pers was gekomen. Nu klaagt hij: „Het is mij altijd een smartelijk gevoel, dat ik door 't geloof overwinnen moet, indien ik zoo alle broeders bij Groen zie in- en uitgaan en alleen mij alle conversatie met hem, om welke reden dan ook, belet.“

't Is Mei achttienhonderd vier en dertig. De Cock is geciteerd voor het Provinciaal Kerkbestuur. Doch hij zal op den dag, waarop hij is geciteerd, niet kunnen verschijnen voor 't Bestuur. Er zijn tusschenbeide gekomen omstandigheden, die hem dit onmogelijk maken: De reis naar den koning. Deze is genomen over Zwolle, Nijkerk, Utrecht, Gorcum, Doeveren, Rotterdam. Hij heeft ontmoet Ridderinkhof, Callenbach, Kohlbrügge, Hasselman, Scholte. Deze allen zullen hem en zijn medereiziger, Popke de Wit, hebben bemoedigd en aanbevolen bij de Haagsche broeders. Hij was reeds in correspondentie geweest met hen en hun vrienden. Er bestond reeds een nauwe betrekking tusschen de meesten dergenen, die hij had bezocht, bij wie hij had gelogeerd, die hem gedeeltelijk op de reis hadden verzeld, voorwaar een heerlijke, een wondere reis, en het vereenigingspunt van deze alle was ongetwijfeld Capadose.

Geen wonder dan, dat hij Capadose bezocht. Men heeft geinsinuerd, dat deze een weinig verlegen was met zijn zoo boersche bezoekers, ook Van Hogendorp geneerde zich wel een weinig. Wat daarvan waar is, moge uit Capadose's correspondentie blijken. Hij dan schrijft: „Wij hebben hier sedert eenige dagen Ds de Cock met een Catechismeester uit die streek.

De Cock is een gewichtig man, die mij zeer aan Ter Borg deed denken. Hij is op een gruwelijke wijze behandeld. Met veel vrijmoedigheid en tevens met vastberadenheid heeft hij den koning gesproken.“

Vanaf dezen datum komt de naam van De Cock steeds weer voor in Capadose's correspondentie. Uit de brieven moge blijken, hoe hij staat tegenover De Cock en de actie door dezen gevoerd. Wij lezen zijn oordeel over den persoon van De Cock, over diens schrijven; hoe Da Costa over hem en straks over Scholte en de beweging rondom dezen ontstaan, denkt; wat de Haagsche vrienden daaromtrent oordeelen; welk deel zij nemen in deze beweging, immers Hofstede de Groot zal als berichtgever van Gieseler de schuld van heel de beweging in de Hervormde Kerk geven aan de Bilderdijksche fractie. Boeles heeft het 'teerst duidelijk gezegd. Wij zullen zien, dat zij niet zijn tegen de mannen der Afscheiding, wel tegen haar zelf, en dat met steeds grooter beslistheid. Naar de redenen behoeft niet te worden geraden. Zij zeggen die duidelijk en klaar. Tusschen wat de Stemmen in dezen geven te lezen en te verstaan, en wat het overrijke briefmateriaal uit particuliere verzamelingen en uit het Réveil-archief schaft is geen verschil. Eerst daardoor kan de verhouding van Réveil en Afscheiding worden beschreven en verklaard. Het aanrakingspunt is niet Amsterdam, maar het is in Den Haag, dat men zijn houding bepaalt en in den kring van Amsterdam denkt men er bijna gelijk over als in 's Gravenhage. Alleen is men in den kring der Haagsche vrienden meer met de Afscheidenen in nauwer betrekking geweest, is de sympathie warmer, en de afkeer een weinig minder sterk. Hier in Den Haag zullen straks te zamen verkeeren de pleitvoerders voor verdrukte Afscheidenen. Ik noem eerst Groen, en dan een Van der Kemp, Gefken en het laatste Van Hall, de eenige, die van deze edele schare zich bij de Afscheidenen voegen zal. Dan neem! Te weinig wordt in onzen kring de naam gekend van Everhardus Dudok Bousquet met zijne vrouw Elizabeth Chabot. Het geestes-tweelingpaar van Van Hall en zijn edele Suze van Scheerbeek. Hoewel ver van elkander wonend was de band tusschen beide zoo hecht! Geen wonder! Dudok Bousquet was dezen Nathanaël tot een Filippus geweest. Uitgetrokken als jagers in den Tiendaagschen Veldtocht heeft Bousquet den patriciërszoon uit Amsterdam gesproken van den Heiland en van den dienst des Heeren, hem geleid binnen den kring der ontwaakten in Amsterdam en moge, gelijk uit de correspondentie met Buddingh kan blijken, deze grooten invloed op hem hebben geoefend en mede oorzaak zijn geweest van zijn zich afscheiden van de Hervormde Kerk, dat hij zich met beslistheid, hij en zijn jonge vrouw, na ontzaglijk zwaren strijd, waarin zij beiden alles hebben willen verliezen, toen de Heere hen riep, hebben gevoegd bij dat verachte hoopje afgescheidenen, daartoe hebben gediend van die eenvoudigen, welke hij te Tiel en te Arnhem voor de rechtbank verdedigde. Deze eenvoudigen maakten diepen indruk op hem. Hun zaak werd zijn zaak! Hun volk zijn volk, wijl hun Heere zijn Heere was. Toen na zoo korten doch heerlijken levensdag de jonge advocaat stierf en Capadose als 't ware zijn oogen heeft toegedrukt, stond rondom zijn graf eene schare van aanzienlijken en daarachter en daaromheen een kleine groep van Afscheidenen uit Den Haag, onder wie hij als diaken en ouderling had gediend, ook toen was daar toch één dier meer aanzienlijken, die de eerste was met wien

Van Hall de Christen me wereld hem hij ook het zijn vrouwe Hervormde Everhardus tenis worde

Van Den naar Gronin verscheen v hem afzette Met span door het ge kring der l Begin Ju weel ik nie in dat ge wenschte ik mij bleef n doch ik ho maar ook „mij bijzonde voorafveel hoewel hij a hel, dat de zijn uitgev (Manu) S(er reeds maan schreven, g liederdijk, e omdat daaz ringere sta wat fatsoer Cock eenst niet veree mijn smart dien aard „minder dan met geheel ting (ook in mulieren v

Merkwaam oordeeling nomen teg Graaf Di genomen in in Groning genen, die betoonen. Hoezeer dose blijke deze bri „gaan de ge te slaan. Z aan Z. M. 73-jarige v getal van 2 waar N. B en gebede sproken w slagen. Ee was: een geslagen. ellendig u den ingele

STEN

(Buite

In „De E den we een uit „De Har alsmede ov „Een mel de schrijve het hier ga ander deel ontstaat ve Mij dunk verder ga worden ha Wat de p zins anders afhankelijk Voorganger gepropagee in de „De Ds J. Scho Volgens daad in or beter begri vraag echt zangmeeste hij zich a inhoud var of herinne geval door de kunst e gemeente komma's n hebben des e.a. hierin Ernstig m den Voorge

1) E. Preuschen, Kirchengeschichte, 314, 315.

2) N. M. H. Bartels, Geschiedenis der Katholieke Kerk, 217, 218. 6e druk 1926.

3) W. Nolet, Beknopt Handboek der Kerkgeschiedenis 1924 (R.K.), 381 v.v.

4) Bartels, t.a.p. 176.

en van de pers
t is mij altijd een
t geloof overwin-
naders bij Groen
alle conversatie
ook, belet."

derdij. De Cock
al Kerkbestuur,
hij is geciteerd,
Bestuur. Er zijn
gheden, die hem
aar den koning,
Nijkerk, Utrecht,
lij heeft ontmoet
ügge, Hasselman,
en zijn mede-
bemoedigd en
oeders. Hij was
met hen en hun
auwe betrekking
hij had bezocht,
n gedeeltelijk op
r een heerlijke,
nigingspunt van
lose.
padose bezocht
een weinig ver-
bezoekers, ook
een weinig. Wat
lose's correspon-
Wij hebben hier
k met een Cate-

die mij zeer aan-
p een gruwelijke
ligheid en tevens
den koning ge-

am van De Cock
correspondentie.
j staat tegenover
evoerd. Wij lezen
n De Cock, over
r hem en straks
dom dezen ont-
rienden daarom-
men in deze be-
t zal als berich-
heel de beweging
n de Bilderdijk-
teerst duidelijk
iet zijn tegen de
en haar zelf, en
l. Naar de rede-
n. Zij zeggen die
de Stemmen in
aan, en wat het
ultiere verzame-
haft is geen ver-
houding van Ré-
threven en ver-
liet Amsterdam,
en zijn houding
sterdam denkt
Gravenhage. Al-
agsche vrienden
uwer betrekking
r, en de afkeer
Den Haag zullen
eitvoerders voor
m eerst Groen,
en en het laatst
ze edele schare
i zal. Dan neemt
de naam gekend
net zijne vrouw
veelingpaar van
cheerboek. Hoe-
as de hand tus-
wonder! Dudok
ot een Filippus
n den Tiendaag-
n patriciërszoon
Heiland en van
eid binnen den
um en moge, ge-
Buddingh kan
hem hebben ge-
eweest van zijn
te Kerk, dat hij
i jonge vrouw,
i zij beiden alles
Heere hen riep,
oepje afgeschei-
ran die eenvou-
rnem voor de
udigen maakten
werd zijn zaak
zijn Heere was-
lijken levensdag
dose als 't ware
id rondom zijn
n en daarachter
van Afgescheide-
j als diaken en
as daar toch één
e was met wien

Van Hall de wereld had verlaten, de smaadheid
Christi meerder achtende dan welk gewin de
wereld hem ook had kunnen aanbieden, met wien
hij ook het afscheid had gegeven, te zamen met
zijn vrouw en gevraagd voor hun kind, aan de
Hervormde Kerk. Onder ons moge de naam van
Everhardus Dudok Bousquet in eervolle gedach-
tenis worden genoemd.

Van Den Haag reisde De Cock over Amsterdam
naar Groningen, waar hij nog tijdig kon zijn en
verscheen voor het Provinciaal Kerkbestuur, dat
hem afzette uit den dienst.

Met spanning werd de uitslag van zijn verhoor
door het genoemd bestuur tegemoet gezien in den
kring der Haagsche vrienden.

Begin Juni schrijft Capadose: „Van Ds de Cock
weet ik niets naders. Wellicht heeft Scholte tijd-
en in dat geval al ware het maar in twee woorden
wenschte ik zoo gaarne er iets van te weten. Ook
mij bleef nog wel wat te verlangen bij De Cock,
doch ik houd hem niet alleen voor een oprecht,
maar ook voor een geestelijk mensch; dat bleek
mij bijzonder in zijn treffend gebed: dat hij daarin
vooral veel van Ter Borg had, was mij treffend,
hoewel hij niets van dat zalvende heeft. Jammer is
het, dat de man door zijn schrijven of liever door
zijn uitvegen (want wat ik van zijn schrijven in
Mann) Script) bijv. een zeer geëxtendeerde brief
reeds maanden geleden aan Prof. de Groot ge-
schreven, gelezen heb, was uilmuntend krachtig,
helderlijk, en afdoende) veel kwaad doet, vooral
omdat daardoor de opgeruilde geest van de ge-
ringere standen zeer wordt aangekweekt en al
wat fatsoenlijk is, hoe ook met de zaak van De
Cock eenslappend, zich met dergelijke producten
niet vereenigen kan noch mag: ik verneem tot
mijn smart, dat er weer nieuwe brochures van
dien aard op handen zijn. Maar dat gij met hem
minder dan ik op heb is natuurlijk en in verband
met geheel uw standpunt, daar hij zoo bij uitslui-
ting (ook in mijn oog wat al te zeer) voor de for-
muleren van eenigheid strijdend is.

Merkwaardig en kostbaar gegeven voor de be-
oordeeling van de houding door het Réveil inge-
nomen tegenover de Afcheiding!

Graaf Dirk van Hogendorp was al evenmin in-
genomen met dat patroniceeren van allerlei, dat
in Groningen werd geschreven van de zijde der-
genen, die medestanders van De Cock zich wilden
betoonen.

Hoezeer 't ellendig volk zich wendde tot Capa-
dose blijkt wel heel klaar uit het vervolg van
dezen brief. „Intusschen”, zoo vervolgt Capadose,
„gaan de geweldrijvers voort op het ellendig volk
te slaan. Zoo heb ik thans voor mij drie requesten
aan Z. M. (!!) uit Bedum: onder anderen van een
73-jarige vrouw, die eenige vrienden boven het
getal van 20 op een avond bij zich genoodigd had,
waar N. B. niet geëfend is, maar psalmgezongen
en gebeden en over de waarheid met elkander ge-
sproken werd en die in de boete van f50 is ge-
slagen. Een ander getuigt, dat hij onder de 20
was: een groote 15 in getal en ook voor f50 aan-
geslagen. De requesten zien er intusschen zoo
ellendig uit, dat ze zóó onmogelijk kunnen wor-
den ingeleverd. De Heere zal opstaan! Hij regeert!

G. KEIZER.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

(Bullen verantwoordelijkheid der redactie.)

In „De Reformatie” No. 29 onder „Persschouw” vin-
den we eenige waardevolle opmerkingen, overgenomen
uit „De Harp”, betreffende „het Knippen van melodieën”,
alsmede over de „punt-komma-kwestie”.

„Een melodie is een levend geheel”, zegt zeer terecht
de schrijver. Vooral van de Koraalmelodieën, waarover
het hier gaat, geldt zulks ten volle. Wanneer één of
ander deel van dit levend geheel geamputeerd wordt,
ontstaat vernieling.

Mij dunkt, men moest daarmede in onze kerken niet
verder gaan dan tot het nu eenmaal historisch ge-
worden halve vers.

Wat de punt-komma-kwestie betreft staat het eenig-
zins anders. Is de bovengenoemde vernieling tenslotte
afhankelijk van het persoonlijk onjuiste inzicht van den
Voorganger, de punt-komma-zang wordt soms opzettelijk
gepropageerd, naar mij onlangs bleek uit een artikel
in de „Delfshavensche Kerkbode” van de hand van
Ds J. Schoonhoven.

Volgens sommigen wordt met de punt-komma inder-
daad in onze Kerken „beter” gezongen, de zanger zou
beter begrijpen wat hij zingt en er meer in „leven”. Ik
vraag echter, is het de taak van den organist-opper-
zangmeester om ons te leeren „wat” wij zingen? Bepale
hij zich alleen tot het „hoe”. Het „wat”, dat is de
inhoud van den psalm of het lied, moet ons bijgebracht
of herinnerd worden door den voorganger en in elk
geval door dezen met gevoel en naar de regelen van
de kunst de gemeente worden voorgelezen, zóó, dat de
gemeente luistert, gevoelt, begrijpt en geen punten en
komma's meer begeert of noodig heeft. Naar men zegt
hebben destijds predikanten als Dr A. Kuyper Senior
e.a. hierin een voorbeeld gegeven.

Ernstig mag gevraagd of dit deel van het werk van
den Voorganger bij dezen wel altijd de noodige aandacht

heeft. En of in de opleiding tot het ambt met de eischen
van den eeredienst in dit opzicht wel gerekend wordt.

Doch er is nog een argument tegen den punt-komma-
zang. En m.i. het meest natuurlijke en daarom afdoende.

Een psalm is als gedicht een afgerond geheel en in
zichzelf compleet. Zoodra echter dezen psalm een melodie
gegeven is, domineert de melodie met haar eigen eischen,
waarvan zonder schade niet kan worden afgeweken.

Een nieuw lied voor den Heere uit te spreken is
goed; het te zingen staat hooger. In psalm 90, 98 b.v.
wordt de gansche aarde daartoe opgeroepen.

Conclusie. Geen verdere vernieling in kerk-
melodieën. Maar ook geen hiaten in den gang eener
melodie, als gevolg van leestekens. De gemeente is
mondig, zij weet wat zij zingt, althans zij dient het
te weten.

Rotterdam.

W. STIGTER.

Correspondentie van de Redactie.

S. te Z. — Op Uw vraag antwoord ik gaarne. Ik meen,
dat, ongeacht de vraag, hoe men in een bepaalde kerk
tegenover een concreet conflict staat, ieder lid van den
kerkeraad en van de gemeente, iedere kerk-visitator,
ieder lid van de classis etc., met allen nadruk bezwaar
hebben en volhouden moet tegen vernietiging of wijz-
iging van officieel vastgestelde notulen. Naar mijn me-
ning verbreekt men zoo de continuïteit in het kerkelijk
leven, verloochent men een kerkeraad, dien men ge-
durende al de jaren, waarin hij zat, als kerkeraad
erkend heeft, en verloochent men met name ook die-
genen uit den toenmaligen kerkeraad, die hetzij door
onderteekening van de notulen, hetzij door hun stil-
zwijgen en toezien bij deze onderteekening, deze onder-
teekening voor God en menschen als officiële kerke-
raadshandeling hebben erkend. Indien er tijdens de
vaststelling van de notulen bij één der aanwezigen de
overtuiging is geweest, dat deze notulen onjuist zijn, dan
had hij, stel dat hij zelf teekenen moest, de onder-
teekening moeten weigeren (voorzitter of scriba), of hij
had dadelijk protest moeten aantekenen langs den
wettigen weg, aanwijzende waarom de notulen onjuist
waren, en de waarheid tegenover die valse notulen
getuigenis gevende. Wie zulk een protest niet heeft
ingediend geldt tot op den huldigen dag als onder-
teekenaar of als mede-erkenner van deze notulen.

Natuurlijk is het mogelijk, dat iemand achteraf de
onderteekening door den voorzitter en den scriba, en
de goedkeuring door den toenmaligen kerkeraad be-
treurt, en achteraf tot de ontdekking komt, dat de
notulen inderdaad valsch zijn. Het zou in dat geval
m.i. een ongeoorloofde eisch zijn, het feit van het een-
maal geteekend zijn aan te grijpen als reden voor een
stilzwijgen voor heel het volgend leven van de bezwaar-
den of den bezwaarde. Maar ook in dat geval is vernie-
tiging of wijziging der notulen ongeoorloofd. Immers,
men moet dan ook tegenover de voormalige leden van
den kerkeraad eerlijk blijven, en dus beginnen recht
te handelen ten aanzien van wat zij, de wettige „rege-
ring” der kerk voerende, hebben gedaan. En de levering,
a posteriori, van een eventueel bewijs, dat zij onwaar-
heid spraken, of ongeschikte dingen hebben geteekend,
kan slechts geschieden, wanneer de officiële stukken,
die er zijn, zorgvuldig bewaard blijven. Vernietiging
zou hen machteloos en rechteloos maken in een even-
tueel protest. Het is mij dan ook niet mogelijk, te ver-
staan, hoe kerk-visitatoren een advies zouden kunnen
geven, dat neerkomen zou op wijziging of vernietiging
van eenmaal vastgestelde notulen.

K. S.

O, wijs mij den man....

„De Wekker”, redacteur d. B., constateert, dat Ds
Kersten supralapsariër is, handelt voorts over gevallen,
waarin iemand overkomt tot de Chr. Geref. Kerk, en
maant tot voorzichtigheid in dezen. Het supralapsa-
risme, korthedshalve door „De Wekker” „het supra”
geheeten, is speciaal een punt van onderzoek (ik wensch
den broeders sterkte, en wou wel eens luisteren hoe 't
toegaat in de consistorie). We lezen dan:

Daarbij heeft de Chr. Geref. Kerk altijd leeraars
van het supra in haar midden geduld en dat doet zij
nog, al erkent zij, dat deze afwijken van de leer der
Dordsche leerregelen. Als ik de supra niet toelaat-
baar achtte, zou ik reeds lang een gravamen bij de
Synode ingediend hebben. Maar ik bedoelde alleen in
mijn „kerkgeering”, dat de kerkeraad moet onder-
zoeken of iemand uit het supra consequenties trekt,
welke gevaarlijk zijn en tot miskenning van het
verbond der beloften (zie doopsformulier) leiden.

O, wijs mij den man, die uit „het supra” HEUSCH
consequenties trekt. Ik heb hem nog nergens gezien. Ik
heb er wel gekend, die er mee omsprongen als een
vakensnuit met een gouden bagge, om met den Spreu-
kendichter te spreken. Maar die trokken dus geen con-
sequenties en hadden trouwens van „het supra” heele-
maal geen verstand.

En diegenen, die er verstand van hadden, — d.w.z.
die wisten, wat „het supra” was, heb ik nog nooit con-
sequenties er „uit” hooren trekken.

Wij mij den man, die, overkomende tot de Chr. Geref.
Kerk, consequenties (maar dan echte) uit (en dus niet
naast) „het supra” (en dus niet uit een karicatuur) er

ROOKT

BEN HUR SIGAREN

VRAAGT NU:

DE NIEUWE GROOTE 6 CENTS PENAAL

UITNEMEND VAN KWALITEIT EN LICHT

Sigarenfabrieken GEBR. DE GRAAF - Zeist-Hapert (N.-Br.)

van trekt. En wijs mij den kerkeraad, die 't geval dan
heusch beoordeelen kan.

Dan maken we dien man professor en die kerke-
raadsleden curatoren.

Ach, onze ruzies om niets.

En ons gedommel bij kwesties van den dag!

Over isolement.

In het „Kerkblad van de Geref. Kerken in Ned.-
Indië” schrijft J. H. B.—D. het volgende:

De eerste opmerking die wij maken moeten, is over
de geestelijk geïsoleerde positie van
ons Gereformeerde leven. Onze Gerefor-
meerde Kerken nemen in het geheel van de Kerken
in dezen tijd een zeer merkwaardige plaats in, ze zijn
min of meer geestelijk ommuurd. De meeste leden van
onze Kerken worden geestelijk alleen gevoed met
werken van Gereformeerde schrijvers, en zij hebben
maar uiterst weinig vermoeden van wat er buiten in
de groote wereld omgaat. Wat zij lezen over geeste-
lijke bewegingen in dezen tijd, wordt hun altijd zoo
toegediend, dat zij tegelijk de critiek erop krijgen, en
dus telkens worden aangespoord om zich niet te laten
meeslepen. Alles is erop gericht om hen sterker te
maken in hun eigen, Gereformeerd denken en voelen,
en elke beschouwing over andere richtingen eindigt
dan ook altijd in een afwijzing vanuit Gereformeerd
beginsel en in een krachtige vermaning om zich
schrapp te zetten. Ik geloof dat er bijna geen enkele
andere Kerk is, die zóó sterk zijn isolement heeft kun-
nen handhaven, ook zelfs in dezen fel bewogen tijd.
Ons Gereformeerd geestelijk leven ondergaat slechts
in zeer geringe mate den invloed van allerlei bewe-
gingen, die buiten onze Kerken een machtige werking
uitoefenen.

Om maar een enkel voorbeeld te noemen: zoodra
men zijn neus buiten onze Kerken steekt, bemerkt
men al spoedig dat de zogenaamde Zwitsersche theo-
logie van Barth, Brunner en anderen, van machtige
uitwerking is geweest op vele denkers en zoekers van
onzen tijd. Hun krachtige roep heeft overal weerklank
gevoonden, heeft aangedreven tot nieuwe bezinning en
heeft poorten geopend die langen tijd gesloten waren.
Welnu, heel die beweging is als het ware langs onze
Kerken heengegaan, in ons Gereformeerde leven is
maar zeer weinig doorgedrongen van wat daarbuiten
gebeurde. Wel hebben sommige van onze voormannen
belangrijke studies over de Zwitsersche theologie in
het licht gegeven, maar dat was voor verreweg de
meeste leden (ook de zoogen. „intellectueelen”) niet
eens noodig, want zij stonden daar toch al buiten en
ondergingen de inwerking van die bewegingen niet.

Als men vraagt: hoe komt dat, dat ons Gereformeerd
geestelijk leven zoo'n sterk geïsoleerde positie heeft
ingenomen, dan is het niet makkelijk daarop te an-
woorden. Allerlei factoren hebben daarin meegewerkt.
Diep wantrouwen tegen de humanistische neigingen
die men in de buitenwereld wist en vermoedde,
sterke overtuiging dat onze voormannen het goede
beginsel gegrepen hadden, krachtige ontwikkeling van
eigen theologisch denken, uitnemende organisatie van
het Gereformeerd uitgever- en boekhandelbedrijf,
krachtige jeugdorganisatie, en vele andere factoren
meer hebben daarin meegewerkt. Hoofzaak is, dat
men ook nu nog duidelijk merkt kan, dat de
doorsnee Gereformeerde jonge man of jonge dochter
slechts zeer weinig boeken leest (behalve romans)
die niet door Gereformeerde schrijvers geschreven
zijn, meestal ook slechts zeer weinig kennis neemt
van wat er buiten gebeurt, en elke richting die hij
ontmoet tegemoet treedt met een uitgebreid arsenaal
van wapenen, ontleend aan de gereformeerde begin-
selen. Elke uiteenzetting over een of andere richting
in onzen tijd, gehouden op Jongelingsvereniging of
welke andere Gereformeerde vereniging ook, pleegt
te beginnen met welwillende waardeering en te ein-
digen met principieele, critische afwijzing, met behulp
van argumenten, ontleend aan de werken van onze
grote theologen.

Het is aanstonds duidelijk, dat deze geïsoleerde
positie een buitengewoon groot voordeel beteekent in
alle opzichten. Ons Gereformeerd leven is een ge-
sloten formatie en daarom zoo door en door sterk.
Er is een zekere rust en stabiliteit in, die gunstig
afsteekt tegen de verscheurdheid en gedeeldheid, die
wij overal buiten onze Kerken aantreffen. Er is ook
wezenlijke overtuiging in en beslistheid dat het goede
standpunt gekozen is. Onze geleerde en hooggeleerde
heeren mogen in verschillende periodieken al wel eens
over allerlei punten redetwisten, maar de kern van
ons volk wordt daardoor niet geschokt, omdat hij
weet, dat die heeren alle, als het er werkelijk op
aankomt, staan op denzelfden grondslag en daarom
schouder aan schouder front maken tegen de mach-
tige beweging van het ongeloof.

Ik zie de zaak nog een weinig anders. M.i. staat het
zóó: diegenen, die de twaalf artikelen(!) en, a fortiori,
de Nederlandsche Geloofsbelijdenis nog werkelijk
belijden, en dus ook willen handhaven, staan feite-
lijk geïsoleerd in heel de tegenwoordige wereld. Want
er is maar een heel klein getal, dat bovendien nog jaar-
lijks slinkt, van zulken, die in der-d-a-a-d de twaalf